

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Вовченко М.М.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО АБО ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	139
<i>Вороніна В.А.</i> ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ЙОГО ЗАХИСТ У НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ПРАКТИЦІ ЄСПЛ.....	141
<i>Гончарова А.В.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ.....	143
<i>Грищенко К.І.</i> КРАДІЖКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	145
<i>Гуцько О.Є.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ.....	148
<i>Завадська Ю.М.</i> ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ, НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ ЗА ККУ.....	151
<i>Замаскіна А.М.</i> КОРУПЦІЯ ЯК ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ І НЕДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА СВІДОМОСТІ.....	153
<i>Зуєва В.С.</i> ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИНИЖЕННЯ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ.....	156
<i>Караманиць Д. В.</i> СМЕРТНА КАРА В УКРАЇНІ: ЗА І ПРОТИ.....	159
<i>Качуренко В.В.</i> ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ: ГЕНЕЗИС ТА ФОРМАЛІЗАЦІЯ ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	161
<i>Клець І.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	164
<i>Ковальська А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	166
<i>Колеснікова А.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО ТА НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	170
<i>Кондратюк В.М.</i> ШАХРАЙСТВО, ПОВ'ЯЗАНЕ З ВИКОРИСТАННЯМ БАНКІВСЬКИХ КАРТОК.....	173
<i>Константинова І.В.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	175

*Гулько О.Є.,
студентка 2 курсу магістратури
факультету адвокатури та
антикорупційної діяльності
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Введення в Україні воєнного стану з початку збройної агресії рф стало поштовхом для адаптації законодавства до нових часів. Не оминули такі зміни і кримінальне законодавство, зокрема введенням нових правопорушень та посиленням санкцій вже за чинні.

Однією з таких новел стало доповнення Кримінального кодексу статтею 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги». Ініціатором такого законопроекту виступило Міністерство внутрішніх справ України, виклавши його основну мету: передбачити відповідальність за «використання під час дії воєнного стану гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги не за цільовим призначенням»[4, ст. 75].

Передбачене діяння характеризується трьома формами кримінального правопорушення:

- 1) у вигляді продажу товарів або предметів гуманітарної допомоги;
- 2) як використання благодійних пожертв або безоплатної допомоги;
- 3) і окремою формою - укладання правочинів щодо розпорядження таким майном, тобто товарів або предметів гуманітарної допомоги, благодійних пожертв, безоплатної допомоги.

Суб'єктивна сторона даного правопорушення має обов'язково містити мету, яка полягає в отриманні прибутку. І способом доведення такої мети є випадок фактичного отримання собою прибутку. Якщо ж вона вчинила всі дії, в результаті яких мала отримати прибуток, але не отримала, то такі діяння можна кваліфікувати як замах на кримінальне правопорушення.

Крім того, однією із факультативних ознак об'єкта зазначеного кримінального правопорушення є предмет: так у частині першій зазначається «значний розмір», у частині другій - «великий розмір», у частині третій – «особливо великий розмір», поняття яких розкрито у примітці до ст. 201-2 КК. Відтак, під «значним розміром» законодавець передбачив загальну вартість гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, а не розмір отриманого прибутку.

Враховуючи те, що станом на листопад 2022 року неоподаткований мінімум доходів громадян у розмірі соціальної пільги становить 1254 грн, тоді «значний розмір» який у «350 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян» має становити мінімум 438 900 грн.

У статті 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу» визначено, що саме потрібно вважати гуманітарною допомогою. Відтак гуманітарна допомога – це цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвуваль, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а

також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту [3, ст. 3].

Благодійною пожертвою, згідно зі статтею 6 зазначеного Закону є безоплатна передача благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності, відповідно до закону.

Безоплатна допомога є різновидом або гуманітарної допомоги, або благодійної пожертви, тому згадування її в тексті статті окремо є зайвим.

Незважаючи на соціальне значення статті 201-2 КК України, яка передбачає відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, законодавець не врахував певні недоліки її запровадження:

По-перше, за відсутності вказаної статті продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, вчинені з метою отримання прибутку та в розмірі понад 434 175 грн, повинні кваліфікуватися, враховуючи цей розмір і з посилаючись на пункт 3 примітки до статті 185 КК України, за частинами 4 або 5 статті 191 КК України, тобто як розтрата чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні, або як розтрата або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем [1, ст. 57].

Тобто через таку помилку законодавця, по факту більш тяжкий злочин – розтрата в значних розмірах – має каратися м'якше, тобто за статтею 201-2, ніж розтрата в розмірах, які відповідно до ст. 201-2 КК не є значними, як за статтею 191 КК України.

По-друге, у санкції частини другої статті 201-2 як обов'язкове передбачене додаткове покарання у виді конфіскації майна. Беручи до уваги Загальну частину Кримінального кодексу, а саме частину другу статті 59, конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня тяжкості. Злочин же, передбачений частиною 2 статті 201-2, за тяжкістю є нетяжким і не є злочином проти основ національної безпеки України чи громадської безпеки. Виходячи з цього, цей вид покарання за нього не може бути застосований.

Варто звернути увагу, що у диспозиції статті законодавець передбачив лише випадок реалізації гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку. Однак, наразі не внесено жодних змін до законодавства, які б охоплювали випадки знищення гуманітарної допомоги або ж її розтрату без зазначеної мети збагачення чи отримання прибутку під час дії воєнного стану, оскільки така діяльність може носити особливу суспільну небезпеку, можливо навіть більшу ніж при продажі гуманітарної допомоги.

Ще однією практичною проблемою може стати процес внесення відомостей за ст. 201-2 КК України до ЄРДР. Суть в тому, що предмети гуманітарної допомоги можуть бути реалізовані не одразу на суму більше 350 неоподаткованих мінімумів, а поступово. В разі ж такої поступової реалізації, дії охоплюватимуться єдиним умислом на реалізацію, наприклад, певної категорії товару на суму більше 350 неоподаткованих мінімумів. В такому разі, це буде продовжуваним злочином і в даному випадку може бути кваліфікований за ст. 201-2 КК України.

З іншого боку, правопорушення можна розглядати за іншою статтею, до прикладу за ст. 190 КК України, а кожен подальший епізод буде кваліфікуватись також за цією ж статтею КК України, однак вже з ознакою повторності.

Отже, саме у період збройної агресії росії важливість прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану» не можна недооцінювати. Наразі до України надходить численна кількість гуманітарної допомоги з різних країн та приватних організацій: у вигляді товарів, коштів, благодійної

допомоги та пожертв. Тому важливо, щоб в період воєнного стану, така допомога обов'язково доходила до адресатів.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» № 2155-IX від 24.03.2022;
2. Кримінальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131);
3. Закон України "Про гуманітарну допомогу" (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 51, ст.451)
4. «Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану». // Наукова лабораторія з проблем протидії злочинності ННІ № 1, кафедра кримінального права НАВС.